

Özet

Türkiye'deki Suriyeliler, yer değiştirmelerinin getirdiği zorluklara rağmen, evlenmeye, boşanmaya ve çocuk sahibi olmaya devam ediyorlar. Suriyelilerin çoğunun, Türkiye'de şahsi halle ilgili kanunlar hakkında kısıtlı bilgisi kısıtlı ve bazıları kendilerinin Türk hukukuna tabi olmadığına inanıyor veya inandırılıyor. Endişe veren konular arasındaysa çokeşlilik, erken evlilik, zorla evlendirme ve doğum kaydı yer alıyor.

Türkiye'de birden fazla kişiyle evlenmek hukuka aykırı, Ancak Suriye'deki Müslümanlar için çokeşlilik hukuka uygun olduğundan, Suriyeli kadınların Türkiye'de bazen evliliklerinin hukuka uygun olduğunu sanarak, bazen de evlendikleri kişinin hâlihazırda başkasıyla evli olduğunu bilmeden, Türk erkeklerin ikinci (veya üçüncü/dördüncü) eşi olarak evlendikleri bildiriliyor. Bu hukuka aykırı evlilikler, Suriyeli kadınları ve bu kadınların çocuklarını korumasız bırakıyor ve nafaka, vatandaşlık fırsatı ve babanın sorumluluğu gibi, evlilikten doğan olağan haklardan mahrum ediyor. Faydalanıcıların, bilhassa kadınların, evliliğin hukuka uygunluğuna ilişkin kuralları ve bu kurallara uyulmamasının sonuçlarını anlamaları büyük önem taşıyor.

Türkiye'deki yüz binlerce Suriyelinin gayri resmi statüsü nedeniyle, Türkiye'deki Suriyeli mülteci nüfusunda doğan çocukların sayısı belli değil ve bu konudaki tahminler 60.000 ile 200.000 arasında değişiyor. Birçok doğum, çocuğun ana babasının durumunun hukuka uygun olmaması, Suriyelilerin Türk makamlarından korkması veya Türk makamlarına kayıt hakkında bilgi sahibi olmaması ve Suriye makamlarına kayıt yaptırılmaması nedeniyle kaydedilmiyor. Durum bu olunca, şehirlerdeki mülteci topluluklarındaki birçok çocuk, hukuki açıdan "yok".

Evlilik, boşanma, doğum kaydı ve miras gibi şahsi hale ilişkin konular, (Şeriata değil) Türk Medeni Kanununa tabidir. Bir evliliğin geçerli olması için, dini nikâhtan önce evlilik ehliyet belgesi alınması ve resmi nikâh yapılması gereklidir. Tarafların evlilik yaşına gelmiş (velinin izni veya mahkeme kararı yoksa 18) ve bekâr olmaları ve evliliğin her iki tarafın da rızasına dayanması gereklidir. Türk hukukuna göre eşler eşit haklara sahiptir ve buna seyahat hakkı da dâhildir. Anlaşmayla veya belirli nedenlerle boşanılabilir. Mahkeme, Medeni Kanuna ve hakkaniyet ilkelerine göre velayete ve nafakaya karar verecek ve malları bölüştürecektir. Eşlerden birinin vefatı halinde diğerinin mirastan pay alabilmesi için, vefat eden eş hayatta kalan eşi vasiyetnameyle varisi olarak atamıyorsa, eşler arasında Türk hukukuna göre geçerli bir evlilik birliğinin olması gereklidir.

Çocuğun yasal statüsünün olabilmesi, geçici korunan statüsünü elde edebilmesi, anne ve babasıyla seyahat edebilmesi, mirasçı olabilmesi ve anne ve babasının vatandaşlığına göre vatandaşlık kazanabilmesi için doğumunun kaydedilmesi gereklidir. Normalde doğum raporunu hastane verir ve bu raporla birlikte anne ve babanın kimlik belgeleri, doğumu kaydedecek olan Nüfus Müdürlüğüne sunulur.

Ölen kişinin malvarlığı, bir vasiyetnameyle ya da vasiyetname yoksa Türk hukukuna göre intikal eder. Ancak ölenin terekesinin tamamını vasiyetnameyle dağıtmasına izin verilmemektedir. Kanun, terekenin belirli bir yüzdesinin ölenin yakın akrabalarına intikal edeceğini düzenlemektedir: eş, çocuklar, ebeveynler ve (ölenin çocuğu yoksa ya da ebeveynleri hayatta değilse) kardeşler. Hiç kimse vasiyetnamesiyle bu oranları düşüremez, ama yasal mirasçılara intikal edecek miktarlar vasiyetnameyle arttırılabilir.

Türkiye'de meydana gelen ölümlerin de, ölenin aile üyeleri tarafından Nüfus Müdürlüğüne ve İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. Aile üyesinin hastane tarafından verilen ölüm belgesini

sunması gereklidir. Bu kayıt ücretsizdir. Kaydedilmeyen ölümler, Suriye’de, Türkiye’de ve diğer ülkelerde tanınmaz. Dolayısıyla ölüm kaydedilmediği sürece mirasçılıkla ilgili haklar ortaya çıkmaz. Dul kalan bir kişi, eşinin ölümü kaydedilmediği takdirde hukuken yeniden evlenemez. Geçici Koruma Yönetmeliğine göre de ölümün ölenin ailesinden bir kişi tarafından ölümü takip eden 20 işgünü içerisinde kaydettirilmesi gereklidir.

Şahsi hale ilişkin tüm konular, Aile Mahkemesinde (ya da Aile Mahkemesinin olmadığı yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesinde) görülür. Şahsi halle ilgili bir hukuki işlem (örneğin boşanma veya velayet talebi) başlatması veya bu tür bir işleme cevap vermesi gereken kişilerin avukat tutması tavsiye edilmektedir. Kişi veya aile, avukatlık ücretini karşılayamayacak durumdaysa, bulunduğu yerdeki Barodan ücretsiz avukat talep edebilir.